



Efterretning
om
Ber glaxen,
En rar Norſk Fiſk, ſom kunde kaldes:
Coryphænoides rupeſtris,

meddeelt af
J. E. Gunnerus.

S forrige Sommer 1763. blev denne Fiſk fanget i et Sild-Drive-Garn, fire Mile her fra Byen, ved Agnæs-Pynten; Og da ingen af Byens Fiſkere kiendte den, men alle berettede, at den aldrig tilforn var ſeet af dem, ſaa var en god Ven omhyggelig for at ſee mig den tilſendt, ſaasom han rettelig menede, at den fortiente at blive giort mere bekient. Saa ſnart jeg fik den, imdens den endnu var friſk, beſkrev jeg den, og beſørgede en ſmuk Tegning derpaa. Tegningen, ſom er giort under min Opſyn, ſees Tab. III. Fig. 1. 2., og Beſkrivelsen er denne:

Den

Den hele Fisk er halvanden Siellandske Allen, og knapt et halvt Qvarteer lang. Bed Bugen, hvor den er bredest, er den næsten et Qvarteer breed, men bliver siden, neden for Gatboret, alt smalere og smalere, indtil Spolen til Slutning bliver saa smal, som et Halmstraae; hvorudi den ligner meget Havkatten eller Soe-Rotten (*Chimæra monstrosa Linnæi*) hvorom jeg i den foregaaende anden Deel har handlet, saavel som og den Fisk Peie - Gallo (*Chimæra Callorynchus Linnæi*) som man finder aftegnet i *Gronovii Museo ichthyol. Tom. I. Tab. IV. Fig. 1. 2.*

Gatboret sidder meget høit oppe, Fig. 1. lit. a; thi fra Enden af Brystet til samme, er ikke meer end tre Tommers Længde. Fra Hovedet af lige ned til Spolens Ende, er den noget flad paa Siderne: Hovedet er oven til plat, og for til forsynet med en Kort og buttet Snude, samt er noget tykkere end Kroppen. Øinene ere store og blaae med en breed hvid solvfarvet Ring omkring, og ligne meget Havkattens. Paa hver Side, oven for disse, ere der tvende Huller, ligesom Næse-Huller, hvoraf det ene er neden for det andet, og det nederste er størst og aflangt, men det øverste og mindste rundt. Oven i Rieften sidder en sorte blaae,

blaae, breed og for til rundagtig Tunge, og i begge Rækkerne sees en Hoben korte, skarpe og fine Tænder, hvoraf der ere flere (fra tre til fem) Rader i den øverste, hvilken samme og gaaer noget frem, for den nederste. Foruden disse smaa Syle-Tænder ere der og tvende adskilte Klumpe af en heel Deel større og længere samt krumme Tænder, sidende een paa hver Side, oven i Struben.

Gellene ere aabne, ligesom paa en Torff, og ere uden til forsynede med sin Hinde (membrana branchiostega) som har sex Straaler. Denne Egenkab forhindrer os at regne Berglaxen til Haaerne eller andre svømmende Amphibia, hvilket dens indvortes Beskaffenhed desuden noksom lærede, da jeg lod den skiere op, saasom man fant Farmer og Indvolde derudi ligesom i en Torff. Man fant og Melk, til Beviis, at den var en Han.

Efterat den var nogle Dage gammel, og udhængt til at vindtørres, saae man en lang Sure oven i Ryggen, men man kunde slet intet merke dertil, saa længe Fisken var frisk.

Rygfinderne ere tvende. Den Første og Øverste, som staaer lige over Bugfinderne

finderne og noget lidet bagen for Bryst- eller Gelle-Finderne, er omtrent tre og een halv Tomme høi, og bestaaer af 10. Straaler, og noget paa den ellefte, hvoraf den Første er stærkest og mere beenagtig, og hvas i Enden, end de følgende, samt forsynet med en Hoben ganske smaae og fine skarpe Tagger, ligesom Tænder, vendende til Spolen, hvilke dog neppe mærkes, med mindre man giver noie Agt derpaa. Denne første Straales Beenagtighed hindrer dog ikke, at jo samme meget let, fornemmelig i Henseende til den smale Ende eller Spidsen, kan brydes af, naar man bøier noget stærkt derpaa. Den anden Rygsfinde tager sig Begyndelse neppe et Qvarteer neden for den første, og gaaer ganske ned til Enden af Spolen, endstidnt den er meget lav, synderlig imod Enden. Jeg har tællt deri 172. Straaler. Brystfinderne have omtrent den første Rygsfindes Længde og jeg har fundet deri 20. Straaler. Bugfinderne sidde noget bagen for Brystfinderne og ere kortere end disse. De bestaae af syv Straaler, hvoraf den Første er længere end alle de andre, som blive aft kortere og kortere. Den Første og den Anden lade sig og dele i to i Enderne og blive derfor og, paa bemelte Sted, børstagtige, naar de ere blevne gamle og slidte. Bugfinden (*pinna analis*) begynder tæt bag

gen for Gatboret og gaaer lige ud til Spø-
lens Ende. Jeg har tallet deri 193. Straa-
ler.

Den har paa hver Side af Kroppen
en langs efter gaaende Linie, som krummer
sig noget fremmen for Mave og gaaer si-
den op efter til Nakken. Dens Skæl
fortiene i Særdeleshed al Paamærksomhed,
thi de ere ikke mindre smukke end besynderli-
ge. Den Deel deraf, som er tilsyne, har
fast en rhomboidist Skikkelse (See Tab. III.
Fig. 2. lit. a b c d) og er ganske tæt besat
med en Hoben korte og fine Börster, som
give en stærk Solvlands fra sig, især naar
Fisken endnu er frisk, saa at den, i Betragt-
ning af sin prægtige og glindsende Solvfar-
ve, vil vel neppe give nogen anden, saa kal-
det Solvfisk Fortrinet. Hvad den skjulte
Deel af disse Skæl angaaer, saa er den vel
og blank, men derhos ganske glat, og tager
man denne med, saa bekommer den ganske
Skæl, Fig. 2. lit. a b c d en anden Skikkelse
end den før ommelte tilsyne værende Deel
deraf, Fig. 2. lit. a b c d.

Denne meget smukke og rare Fisk hen-
hører til Ordinem Abdominalium i Linnæi
Systemate Naturæ, saasom Bugfinden sidder
noget bagen for Gelle- eller Brystfinden.
Men

Men naar jeg betragter alle Slægter (Genera) i denne Orden, finder jeg ingen, hvortil denne Fisk kunde henregnes. Thi 1.) den Smerlingartede Slægt (Cobitis) bliver neppe smælere i Enden. 2.) De Malleartede Fiske (Siluri) har den første Straale i Brystfinnerne tandet. 3.) Kyrritsfiser Slægten, om jeg saa maa kalde den (Loricaria) har en Been = Pantser paa Kroppen, et glat Hoved og ingen Tænder. 4.) Lax Slægten (Salmo) hvortil vore Fiskere har regnet den, har et glat Hoved, og dens anden Rygsfinde har ingen Straaler, endskjønt det ellers ikke er at negte, at der jo i denne vidtloftige Familie findes en Deel, som den i Henseende til adskillige Egenskaber ligner. 5.) Pibe = Fiskene (Fistulariæ) har et cylindrisk Næb med Riæberne i Enden uden Tænder, ei at melde om Kroppens Skikkelse og andet meer. 6.) Gedde = artede Fiske (Esoces) har Underkieften længere end Overkieften og hiin prikket. 7.) Sølvfiske Slægten (Argentina) har og Tænder paa Tungen, otte Straaler i Gelle = Hinden, og Gatboret meget nær ved Spolen. 8.) Angvella = Slægten (Atherina) har vel og en sex = straalet og sølvfarvet Gelle = Hinde, samt en Sølglands under Bugen og paa Siderne, men den har ikke Sølvfarve paa hele Kroppen og har ingen Tænder. 9.) Cefalo = ar-

tede Fiske (Mugiles) har Underkieben inden til Rioldannet og en syv - straalet Belle - Hinde. 10.) Slyve - Fiskens Slægt (Exocætus) har overmaade lange Brystfinder, nemlig saa lange som Kroppen, ingen Tænder og en ti - straalet Belle - Hinde. 11.) Paradisfiske - Slægten (Polynemus) har særskilte Traaer ved Brystfinderne. 12.) Sild - artede Fiske (Clupeæ) har en Rioldannet og Sæve - Tandet Bug, og endelig 13.) hvad de Karpe - artede (Cyprinos) angaaer, saa have alle disse en tre - straalet Belle - Hinde; og folgelig har ethvert Slag i denne Orden Egenskaber, som stride imod Berglaxens; Ellers findes der hist og her i Linnæi Ordener visse Slægter, som den har temmelig Lighed med. Saaledes ligner den i Henseende til sin Hale Aale - Slægten (Murena Linn. S. N. n. 119.) samt Aaleqvabbe - og Negenogen - artede Fiske (Blennii & Ophidia) og, hvad de tvende sidste angaaer, end og i Henseende til mange flere Egenskaber. Det samme maa og siges om Brasiliensernes Mucu hos Marggraf, som og findes hos Willughby i hans Historia Piscium Lib. IV. Sect. II. de Piscibus Angvilli - formibus Cap. II. de Lampetris §. IV. p. 106. Tab. G. 7. fig. 2. Ligeledes ligner den i samme Hensigt Caschive - Slægten (Mormyrus) og i Særdeleshed dens anden Art hos Linnæus, som han

han kalder den *Ual = lige* (*Anguilloides* S. N. p. 327.) J Henseende til Kroppens Af- tagelse i Tykkelse og lange Skikkelse ligner den de *Malle = artede Fiske* (*Siluri*), men i Henseende til dens flade *Beskaffenhed* paa *Siderne* (a), *Blankesteen = Slægten* (*Sparus*) og denne sidste ligner den desuden i Henseende til *Straalernes Antal* i *Gelle- Hinden*, og at der er *Skjel* paa *Gelledek- kerne* (b). J Henseende til sin *butte Snude*, *smukke Sølvfarve*, samt flere *Egenskaber*, har den *Lighed* med *Dorado = artede Fiske* (*Coryphænæ*).

Hvad Hr. Artedi *Lære = Bygning* an- gaaer, saa synes denne *Fisk*, formedelst den første *haarde og hvasse Straale*, den har i sin *øverste eller første Ringfinde*, at henhøre til de *Lvassfindedes Orden* (c). Men her findes heller ingen *Slægt*, hvortil den egent- lig henhørte. Jeg holder den derfor, ikke blot for en *ny Art*, men endog for et *nyt Slag*, som hidindtil har været *Natur = Hi- storiens Skribenter* ubekiendt, naar jeg undtager vores lærde Hr. *Strøm*, som

D 5

handler

(a) *Corpus cathetoplateum.*

(b) *Opercula branchiarum.*

(c) *Acanthopterygii.*

handler derom i sin Søndm. Beskr. I. 269. under det Navn: Berglar, og holder for, at den kan ansees som et Middel- Slag imellem Artedi Haleqvabbe- og Dorado- Slægt (a), af hvilken Aarsag, han giver dens Charakter paa følgende Maade: *Coryphæna dorso dipterygio, radio primo pinnæ dorsalis primæ retro dentato.* Jeg har derfor og indtil det behager den store Kiender af Naturen, Hr. Ridder Linnæus, at give den sit rette Navn, kaldet den *Coryphænoides rupestris*, endskiønt Genus *Coryphæna* henhører egentlig til *Ordinem thoracicorum* i *Systemate Linnæi.*

(a) Inter *Bleennios* & *Coryphænas.*